

De waarnemer

Is Nederland de 'universiteit van de democratie'?

Alphonse Muambi, Congolees-Nederlands verkiezings-waarnemer, zoekt het uit.

Verrijking

Deze week was ik in Maastricht. Mijn waarnemerstocht die bij de eerste Romeinse brug begon, leidde mij naar het Vrijthof. Hier heerst de geest van Andre Rieu met zijn concerten. Onder het genot van een biertje op een druk terras, kan ik genieten van een interview van oud-burgemeester Leers in *Chapeau Magazine*. Hij heeft 20 noveenkaarsen opgestoken toen hij het debat over villa-gate wilde overleven. Dit is oud nieuws. Ik wil weten wie nu kaarsen brandt met de hoop de laatste zwevende kiezers aan zich te binden voor 9 juni. Is dat misschien de Limburgse Geert Wilders?

Mijn poging een gesprek met mensen hierover aan te knopen, levert niets op. Mensen willen wel weten uit welk land ik kom, of ik een baan heb en of ik me thuis voel in Nederland.

Ik loop naar het plein waar een bord staat met posters van alle politieke partijen. In Afrika nodigen dit soort bordes veel mensen uit en leiden ze tot heftige debatten. Hier staat niemand. Komt dit door de volwassenheid van de democratie in Nederland of is dit de mortaliteit van politieke betrokkenheid?

Ik spreek twee vrouwen aan die aan het bord voorbij lopen en wijs met mijn vinger naar de slogan van Wilders: 'meer veiligheid, minder immigratie'. „Geen van beide”, reageert één van hen. Zij gaat op Cohen stemmen. Vroeger stemde ze rechts. Toen werkte ze bij een bank. Nu zit zij zonder werk thuis met twee kinderen. De andere vrouw vertelt dat ze vroeger op links stemde. Sinds zij een huis aan de Maas heeft, stemt ze op rechts. Maar dit jaar gaat ze voor de Partij van de Dieren. „Want ik mis de partij van de mensen.” Provocerend, zeg ik op Wilders te gaan stemmen. Waarop de vrouwen geschrokken reageren: „Hij is tegen migratie”.

Mijn waarneming zit er op voor vandaag. Ik heb geleerd dat je niet levenslang op één partij hoeft te stemmen. Dat je als arme links kiest en als rijke rechts. Ik weet niet wat waar is. Op de terugreis naar Den Haag denk ik aan iemand die mij vroeg of ik bang was voor Wilders en zijn PVV. Wilders wordt door sommigen gezien als een brulende leeuw die zijn territorium verdedigt en vanuit een uitkijkpost met zijn snijtanden en klauwen klaar staat om economische vluchtelingen tot karkassen te vernietigen. Het migratiebeleid van Wilders is voor mij het minste wat mijn aandacht trekt. Ik zie Wilders als een verrijking voor de slapende democratie in Nederland. Als de innovatie voor de democratie in het algemeen. Een ondemocratische partij binnen een volwassen democratisch systeem. Dat is voor mij een belangrijk leerstuk. Migratie heeft Wilders gemaakt en niet andersom. En migranten zijn economische nomaden die de stroom van onze kapitalistische globalisering zullen blijven volgen. Noch Wilders noch de migrant is bedreigend. Maar het behoren van de wereld is dat wel.

Tot 9 juni hebben ze de tijd om hun partijen aan te prijzen. Oude rotten strijden naast nieuwelingen om de gunst van de kiezer. Trouw portretteert de lijsttrekkers van 2010 en hun partijen. Vandaag: Job Cohen (PvdA).

Is Cohen te laat op dreef gekomen?

Wilfried van der Bles

Het *Algemeen Dagblad* bezorgde PvdA-lijsttrekker Job Cohen onlangs een heerlijk inkoopertje, een kans die hij tijdens een partijbijeenkomst in het Variacollege, een scholengemeenschap vlakbij het centrum van Den Haag, niet onbenut liet. „Er worden mij als oud-burgemeester van Amsterdam forse verwijten gemaakt. Amsterdam zou onveiliger zijn geworden. Wilders spreekt van een puinhoop. Toen ik vanochtend deze krant op sloeg was ik niet ontevreden: 'Amsterdam veiliger onder Cohen'.”

Omringd door enkele honderden aanhangers in de aula van de scholengemeenschap stak Cohen trots het AD van die vrijdag omhoog. Applaus. En daar bleef het niet bij. Soepeltjes ging hij over naar het tweede katern, waar stond dat het Haagse trampolineel in actie komt tegen de onveiligheid in het openbaar vervoer. Er wordt gepleit voor meer politie. Cohen: „Natuurlijk moet je de veiligheid op straat uitbesteden aan de politie. Maar de kern is: we moeten het samen doen. De politie kan het niet alleen. Jongeren die rondhangen op straat moeten in hun nekvak gepakt en naar school gestuurd. En zijn ze na de school werkloos dan moeten ze opnieuw in hun nekvak gepakt zodat ze een baan krijgen.”

„We moeten het samen doen”, het is een typische Cohen-uitspraak. „De boel bij elkaar houden” is er nog zo een. En: „Zacht als het kan, hard als het moet”. Het is zijn antwoord aan diegenen die hem verslijten als softie, als iemand die na de moord op Theo van Gogh liever gaat theedrinken met een stelletje moslims in plaats van te zeggen waar het op staat, als een man die geen lering heeft getrokken uit het linkse multicultural gedoe van de jaren tachtig en negentig, dat ertoe heeft geleid dat de autochtone Nederlanders zich niet meer thuis voelen in hun eigen buurt.

Cohen is niet onomstreden, dat mag duidelijk zijn. In *De Telegraaf* sneerde de Amsterdamse oud-politiecommissaris Eric Nordholt na het nieuws dat Amsterdam veiliger is

Nog te veel burgemeester en te weinig partijleider

geworden onder Cohen, dat het aantal aangiften van fietsdiefstallen misschien is gedaald, maar toch zeker niet het aantal overvallen en straatrovers. Nordholt is geen vriend van Cohen, maar ja, Nordholt is dan ook overgestapt van de PvdA naar de VVD. De huidige Amsterdamse politicommissaris Welten heeft het trouwens ook al niet begrepen op Cohen.

Zelf heeft de oud-burgemeester het niet meer over de multiculturele samenleving. Hij spreekt van integratie. Er zijn, zo legde hij deze week uit op een verkiezingsbijeenkomst in Utrecht, drie manieren om de integratie van nieuwkomers aan te

pakken: normeren (dit is onze rechtsstaat, dit zijn de regels, daar houd je je aan); confronteren (de orthodoxe moslim erop aanspreken wanneer hij een vrouw geen hand wil geven) en tolereren (ik denk er anders over, maar laat maar zitten).

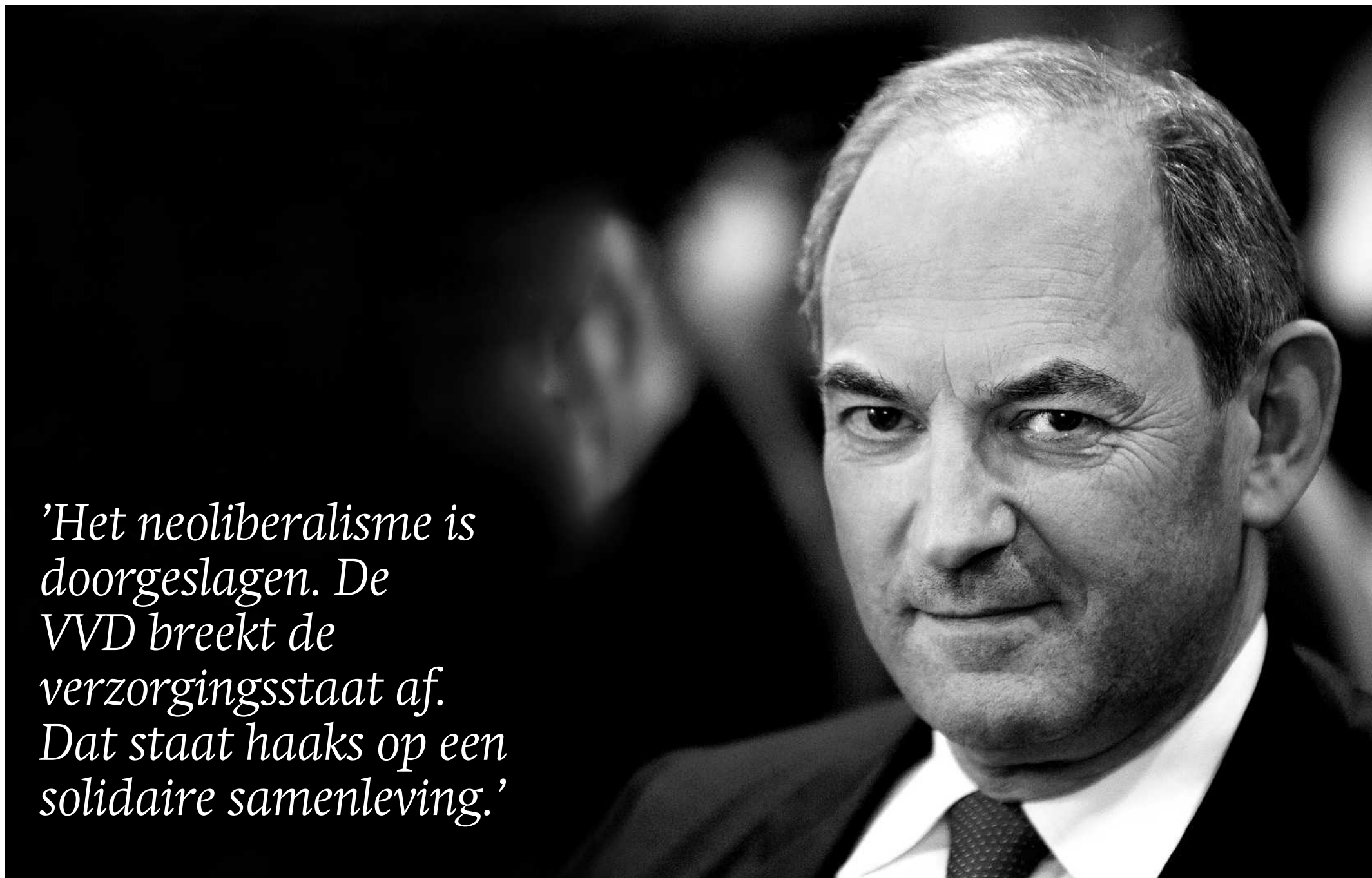
Dat klinkt al heel anders dan Cohen in zijn Cleveringa-lezing in 2002 aan de Leidse universiteit nog verkondigde, namelijk dat wij moeten accepteren dat bepaalde groepen orthodoxe moslims bewust hun vrouwen discrimineren, zoals wij ook accepteren dat de SGP geen vrouwelijke leden toelaat. Het is een uitspraak die zijn belangrijkste opponent van dit moment, Mark Rutte van de VVD, hem graag mag inpeperen, voor het gemak vergetend dat Cohen daar vorig jaar op teruggekomen is.

Of Cohen ooit een softie is geweest valt te bezien. Als staatssecretaris van justitie jaste hij in korte tijd een snoeiharde nieuwe vreemdelingenwet door de Kamer, een prestatie waarvan de daaropvolgende kabinetten Balkenende volop hebben geprofiteerd. Met zijn veiligheids- en integratiebeleid in Amsterdam bouwde hij een grote reputatie op tot ver over de landsgrenzen, zoals onlangs nog weer eens bleek uit een portret van hem in de *New York Times* onder de titel 'The integrationist'. Er wordt ook in Europa op hem gelet: is Cohen wellicht het antwoord van de sociaal-democraten op populistische Geert Wilders? Hoe dan ook, op het ticket van een – al dan niet succesvol – integratiebeleid, is Cohen in maart op het PvdA-schild gehesen. Hij is de hoop van de sociaal-democratie in bange dagen, het linkse antwoord op Geert Wilders. Een nieuwe vader des vaderlands, een samenbinder die wellicht ook vertrouwen wekt onder de bewoners van de volksbuurten.

Jammer dan voor Cohen dat deze verkiezingscampagne niet primair draait om veiligheid en integratie, maar veeleer om de economie, niet bepaald de natuurlijke habitat voor de jurist Cohen. Dat is een nadeel. Maar de economie als strijdtonnel biedt aan de PvdA en VVD ook een mooie kans om de klassieke links-rechtsstelling weer op te poetsen, om er beide beter van te worden ten koste van het CDA. Dat is aardig gelukt, zij het dat vooralsnog in de peilingen alleen de VVD profiteert.

In de jaren negentig was Cohen twee keer staatssecretaris: van onderwijns in het derde kabinet-Lubbers, en van justitie in Paars II onder premier Kok. Vanuit die laatste positie werd hij in 2001 burgemeester van Amsterdam.

Cohen keert terug naar de landelijke politiek op een moment dat zijn partij zich in een overgangsfase bevindt. In de jaren negentig onder Kok schudde de partij haar ideologische veren af. De PvdA ging ver mee in het idee van marktwerking op het gebied van telecommunicatie, openbaar vervoer, huisvesting en gezondheidszorg. Maar Wouter Bos, de opvolger van Kok, durfde de flirt met het neoliberalisme net niet in zijn volle consequentie door te voeren. Met de groeiende SP ter linkerzijde en een waakzame FNV in zijn nek deinsde hij ervoor terug het ontslagrecht aan te pakken. Aan het einde

'Het neoliberalisme is doorgeslagen. De VVD breekt de verzorgingsstaat af. Dat staat haaks op een solidaire samenleving.'

van zijn politieke loopbaan kondigde Bos in de Den Uyl-lezing aan dat de PvdA wel weer wat kleur op de wangen kan gebruiken. Het neoliberale experiment is immers geëindigd in de grootste crisis sinds de jaren dertig.

Meer overheid, minder marktwerking: van de PvdA mag het weer. Cohen onderschrijft het volledig. Op een bijeenkomst in Den Haag zei hij vorige week: „Het neoliberalisme is een waakzame FNV in zijn nek deinsde hij ervoor terug het ontslagrecht aan te pakken. Aan het einde

Uiteraard dragen ook onder Cohen de sterkste schouders de zwaarste lasten. Met de wending naar links handhaaft de PvdA de WW op maximaal drie jaar. Ook aan het ontslagrecht komt de partij vooralsnog niet. Volgens CDA-leider Balkenende is de PvdA daarom geen hervormingspartij. Maar de PvdA pakt in tegenstelling tot het CDA wel de aftrek van de hypotheekrente aan, roept Cohen terug. Over ontslagrecht en WW zegt hij desgevraagd: „Oudere werknemers die nu worden ontslagen kunnen wel honderd keer solliciteren en dan nog hebben ze geen baan. Door de WW te bekorten tot een jaar of door het ontslagrecht te versoepelen breng je deze mensen in de financiële problemen.” Kortom, het aanpakken van de WW of het ontslagrecht is voor de PvdA nu geen optie maar later wellicht wel. Namelijk als door de vergrijzing tekorten ontstaan op de arbeidsmarkt en het geen probleem meer is om snel weer ander werk te vinden na ontslag. Dit is ook de reden dat de PvdA met de verhoging van de AOW-leeftijd pas wil beginnen in 2020. „Mensen moeten zich erop kunnen voorbereiden. Anders bezorg je ze alleen maar problemen.”

De banken moeten van Cohen een

bijdrage leveren aan de oplossing van de financiële crisis door een speciale bankenbelasting. „De crisis komt van rechts”, is zijn stelling. Toch: in dit debat is de PvdA kwetsbaar. Hoe geloofwaardig is een partij die zelf langdurig heeft geflirt met het neoliberalisme? De partij heeft nu een slagje naar links gemaakt. Wat dat onder Cohen in de praktijk zal betekenen valt te bezien. Cohen is geen bevolgen linkse ideoloog. In de allereerste plaats is hij een bestuurder, iemand die oog heeft voor het belang van een stabiele regering. Daarom hanteert hij geen breekpunten, zoals andere partijen. Met hem valt over alles te praten. Hoeveel 'links' er nog over blijft in een kabinet onder zijn leiding is de vraag. Op een punt is Cohen wel glashelder: Met Wilders zal hij niet samenwerken.

Cohens campagne kwam haperend op gang. Hij is geen groot debater. Hij heeft een genuanceerde boodschap die hij ook nog eens beschaafd probeert over te brengen. Op partijbijeenkomsten met alleen maar politieke sympathisanten lukt hem dat heel aardig. Van het vermeende gebrek aan kennis op economisch terrein valt weinig te merken, zolang het althans om de grote lijn

gaat. Voor de details neemt hij zijn specialisten mee naar de verkiezingsbijeenkomsten. En met onderkoelde humor weet hij kritiek op zijn tekortkomingen te pareren: „Veel economen vinden dat de hypothecsubsidie moet worden beperkt of afgeschaft. Handig dat ze er zijn, die economen. Zeker als je zelf geen econoom bent. Frans Andriessen, een simpele jurist en lid van het CDA, heeft het ook al gezegd: je ontkomt er niet aan om de hypotheekrente aan te pakken.”

Debatten met zijn politieke opposenten verliepen aanvankelijk

Politieke carrière

De politieke carrière van Job Cohen begint in 1993, wanneer hij staatssecretaris van onderwijs wordt in het derde kabinet-Lubbers. Cohen keert na het kabinet-Lubbers in 1994 terug naar de Rijksuniversiteit Limburg als hoogleraar aan de juridische faculteit. Vanaf dan gaat het snel met zijn carrière. In 1995 wordt hij rector magnificus in Maastricht en namens de PvdA lid van de Eerste Kamer. In 1996 wordt hij daar fractieleider. Dat duurt tot

moeizaam. Cohen is nog te veel burgemeester en te weinig de partijleider die zich profileert, analyseerde D66-leider Alexander Pechtold. Inmiddels bijt Cohen feller van zich af, zoals afgelopen donderdagavond was te zien in het tv-programma 'Het Lagerhuis', waar hij tegenover Rutte stond. Cohen is op dreef gekomen, maar wellicht te laat. De tot voor kort gedooftverfde nieuwe premier van Nederland kijkt in de peilingen aan tegen een grote achterstand tegenover Rutte. Het zal een hele klus worden om dat in een halve week tijd nog in te lopen.

Job Cohen is geen bevolgen linkse ideoloog. Op de eerste plaats is hij een bestuurder die oog heeft voor het belang van een stabiele regering.

FOTO ROBERT VOS, ANP

Rob Schouten

Buskruit

Sommige uitdrukkingen vind ik verbazingwekkend. Bijvoorbeeld die van het buskruit uitvinden. Hij heeft het buskruit niet uitgevonden, zeggen we van iemand die niet al te slim is. Nee, natuurlijk heeft hij het buskruit niet uitgevonden, het was immers al uitgevonden! Heel verstandig dus – als iemand het wiel voor de zoveelste keer uitvindt zeggen we toch ook niet: wat een intellect! En bovendien, is buskruit dan zo gemakkelijk uit te vinden dat iedereen het zou moeten kunnen? De Chinezen hebben er eeuwen over gedaan voor ze de juiste chemische verhoudingen gevonden hadden en vervolgens duurde het weer een hele tijd voor het goedje in de oorlog kon worden gebruikt. Kortom, mij kwets je niet als je zegt dat ik het buskruit niet heb uitgevonden. Andere uitvindingen daarentegen lijken zo voor de hand te liggen dat je je mond er maar liever over houdt. Tenminste als je geen kind meer bent, want die vinden meer uit dan wie ook, en hun ouders zijn trots op ze. Maar een volwassene die een uitvinding of ontdekking doet, let op zijn tellen alvorens hij iets wereldkundig maakt. In Sesamstraat loopt een figuurtje rond, dokter No Bel, die voortdurend uitvindingen doet die reeds gedaan zijn. Een tragische figuur die onze kleintjes moet leren waar het om gaat in deze wereld. Aan dit alles moest ik denken toen ik las dat de Australische psycholoog Joe Forgas ontdekt heeft dat een chagrijnige bui leidt tot helder denken. Eerder ontdekte hij al, op het terrein van grotere buien, dat regenachtig weer leidt tot een scherper geheugen, dat we daarentegen van de zon vergeetachtig worden. Maar natuurlijk word je van de bokkepruik helderder en scherper, ik wist het allang. De wereld deugt niet, je wordt dwarsgezeten, en het is tijd dat er iets verandert. Hoe krijg je het voor elkaar, je verstand en energie worden gevraagd. Gebeurt er niets, ben je in een modale of milde stemming, dan hoeft er ook niks te veranderen, hoef je ook niet scherp te zijn. Overigens vraag ik me af of het niet ook andersom werkt: van scherp denken wordt je chagrijnig en kritisch, want als je ietsje nauwkeuriger kijkt zie je dat er veel niet deugt. Voor het weer geldt natuurlijk hetzelfde als voor de bokkepruik. Het regent, dus je moet een uitweg zien te verzinnen, de zon daarentegen stemt zonnig: het zal allemaal wel. Kortom, Joe Forgas ontdekte het voor de hand liggende. Intussen heeft het allemaal natuurlijk wel consequenties. Een enkele rotbui zal niet veel opleveren. Maar een heel chagrijnig volk produceert toch al gauw grote gedachtengangen en interessante kunst, terwijl ze in warme en zonnige streken aan het strand liggen en achterblijven. Misschien hebben de krakkemikige begrotingen in landen als Griekenland, Spanje en Portugal daar ook iets mee te maken. Te veel zon. Te veel vergeetachtigheid. Als ik zo doorredeneer voel ik gevaarlijke gedachten opwellen, waarin zomaar racistische of etnische oordelen boven komen drijven. Daarom moeten mensen uit regenachtige landen ook veel naar de zon, om bij te komen van alle angst en chagrijn en om het buskruit niet uit te hoeven vinden.